

ชีวิตเป็นงาน ธรรมศิลป์

BIA
www.life-brary.com

ธรรมะใกล้มือ

ธรรมะเล่มน้อย

หนังสือธรรมะขนาดพกพา

รายเดือน ๑๒ เรื่อง ๑๒ เล่ม

สำหรับเป็นพื้นฐานศึกษาระบบปฏิบัติ

ใช้เวลาไม่นานในการทำความเข้าใจ

สามารถมีส่วนร่วมได้โดย...

๑. ผู้ที่อ่านแล้วคิดว่าดีมีประโยชน์
โปรดส่งมอบให้แก่ผู้อื่นต่อ เปรียบดั่งบำเพ็ญทาน.
๒. สมัครสมาชิกได้ที่ห้องหนังสือและสื่อธรรม.
๓. สนับสนุนการจัดพิมพ์หนังสือธรรมะเล่มน้อยตามกำลัง.
๔. เลือกจัดพิมพ์หนังสือธรรมะเล่มน้อย
เพื่อเผยแพร่ในวาระต่างๆ เช่น วันขึ้นปีใหม่,
วันเกิด, งานมงคลสมรส, งานเฉลิมฉลอง,
งานบุญ หรืองานฌาปนกิจ ฯลฯ.

ธรรมะเล่มน้อย ใกล้เคียง

อันจะช่วยให้ทุกคนมีพระเจ้าอยู่ในตน มีพระธรรมอยู่ในใจ

ร่วมเป็นเจ้าของภาพ
พิมพ์ธรรมะเล่มน้อยได้ที่
หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ
โทร. ๐ ๒๙๓๖ ๒๘๐๐

รายชื่อหนังสือธรรมะเล่มน้อย

๑๒ เล่ม สำหรับปี ๒๕๕๖ ประกอบด้วย

๑. ธรรมะเผด็จการ ๒. ความเป็นไปของจิต ๓. ความเข้าใจถูกต้องเกี่ยวกับศาสนา ๔. พุทธบริษัทไม่ต้องใช้ยารังงับประสาท ๕. ธรรมที่ลูกของพระพุทธเจ้าควรปฏิบัติ ๖. การบวชคือการบังคับตัวเอง ๗. โทษที่เกิดเพราะไม่มีวินัย ๘. อย่างนั้นเอง ๙. มะพร้าวนาฬิกา ๑๐. ชีวิตโหวต ๑๑. สติ ๑๒. สันติภูมิจิโก

๑๒ เล่ม สำหรับปี ๒๕๕๗ ประกอบด้วย

๑. ธรรมะทำไมกัน ๒. แผ่นดินรองรับร่างกาย ธรรมะรองรับจิตใจ ๓. สิ่งที่เราเรียกว่ากิเลส ๔. ธรรมคือสิ่งจำเป็นแก่มนุษย์สำหรับป้องกันและแก้ไข ๕. สิ่งซึ่งเป็นอุปสรรคแก่การเลิกลาย ๖. ทุกสิ่งอยู่เหนือปัญหา ๗. รู้จักธรรมะให้ถึงที่สุด ๘. หลักธรรมที่ทุกคนควรทราบ ๙. ธรรมที่เป็นเครื่องมือในการเดินทาง ๑๐. ผลพลอยได้ที่เนื่องถึงกันและกันในโลก ๑๑. ประโยชน์สูงสุดของธรรมะ ๑๒. ธรรมะคือหน้าที่

๑๒ เล่ม สำหรับปี ๒๕๕๘ ประกอบด้วย

๑. ธรรมคือหน้าที่ของสิ่งที่มีชีวิต ๒. ชีวิตคู่ ๓. การรู้ อยู่กับรู้ ๔. วันสงกรานต์ ๕. ชีวิตเป็นงานธรรมศิลป์ ๖. ลักษณะความหมายและคุณค่าของวันวิสาขบูชา ๗. หัวใจและความลับของธรรมจักร ๘. บิดามี มารดามี ๙. ให้ธรรมะกลับมาครองโลก ๑๐. ความไม่ยึดมั่น ๑๑. ลอยประทีป ๑๒. วินัยและคุณธรรมสำหรับพัฒนาตน

BUDDHA'S DHARMA ARCHIVES

หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปญฺโญ

ชีวิตเป็นงานธรรมศิลป์

โดย
พุทธทาสภิกขุ

ลำดับที่ ๕ ประจำปี ๒๕๕๘

www.life-brary.com

แสดงธรรมลืออายุ (คำ)
บรรยายเมื่อวันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๒๕
ผู้ถอดคำบรรยาย คุณธรรยา ศรีวิลาส
ผู้ตรวจทาน คุณพาสณา พันภัยพาล

ชีวิตเป็นงานศิลป

เพื่อนสหธรรมิก สพรหมจารี และท่านสาธุชน ผู้
มีความสนใจในธรรม ทั้งหลาย,

การบรรยายธรรมเนื่องด้วยการทำบุญ
ล้ออายุในตอนนี้ เป็นครั้งที่ ๓ ขอให้ท่านทั้งหลาย
จับใจความของเรื่องให้ได้เป็นลำดับมาว่า เราด้วย
เหตุอะไรก็ตามกำลังตกอยู่ในฐานะที่ควรล้อ ที่อยู่
ในสภาพที่น่าละอายแม้แต่แมว มนุษย์ยังไม่มี
ความสุขมากกว่าแมว ดังนั้นจึงน่าละอายจึงเอา

มาลื้อ เราจะดูให้เลยไปถึงว่าจะต้องไปอยู่ในสภาพ
เช่นไรจึงจะอยู่เหนือการถูกล้อ คือจะพ้นจากการ
ถูกล้อ

ถ้าเราอยู่อย่างที่แล้วๆ มาหรือกำลังมีอยู่
ในเวลานี้ ก็ได้พูดให้เห็นแล้วว่ามันยังมีส่วนที่ควร
ถูกล้อ ที่เขาล้อได้แล้วจะทำยังไงกันดีที่จะนำชีวิต
นี้อยู่เหนือการถูกล้อ ชีวิตนี้มันก็ไม่ได้ยืนยาวอะไร
นัก สมมติกันเดี๋ยวนี้อันนั้นก็มันจะไม่เกินร้อยปี ชั่ว
เวลาเท่านี้เราจะทำให้ชีวิตนี้เจริญงอกงามรุ่งเรือง
จนอยู่เหนือการที่จะถูกล้อคือไม่มีอะไรที่น่าล้อ
หรือควรจะล้อได้อีกต่อไปทันในเวลาก่อนแต่จะ
เข้าโลงไป

การถูกล้อ นั้นมันเป็นที่รู้จักกันอยู่แล้วว่าถ้า
มันมากเกินไปมันก็คือมันโง่ มันเงอะงะเซอะซะะ นี้
ว่าดีขึ้นมาน้อยมันก็คือปกติเกินไปไม่มีความ
งดงามน่าจับใจ มันยังอยู่ในฐานะที่ควรถูกล้อ
เพราะเหตุนี้ ถ้ามันดำเนินมาถึงขั้นที่งดงามเป็นที่

จับอกจับใจก็พันวิสัยที่จะถูกล้อ บางคนอาจจะนึกสงสัยว่าทำไมจะต้องพูดกันถึงเรื่องความงาม

ขอให้เข้าใจว่า “งาม” มีสองความหมาย งามตามแบบของบุณฑุชนผู้หนาด้วยกิเลสมันก็มี ความงามเป็นแบบหนึ่ง นีมันงามตามแบบของ พระอริยเจ้าที่ไม่ได้เจือด้วยกิเลสมันก็มี ความงาม ไปอีกแบบหนึ่ง มันจะตรงกันข้ามก็ได้แต่ก็ยัง เหมือนกันอยู่ในข้อที่ว่าเรียกว่ามันงาม มันงาม ตามความหมายของกิเลสนี้มันก็ลำบากหน่อย เป็นที่ตั้งความยึดถือ เมื่อยึดถือแล้วมันก็ยุ่งยาก ลำบากและเป็นทุกข์ ถ้างามฝ่ายพระอริยเจ้ามัน ไม่มีกิเลส ไม่เป็นที่ตั้งแห่งกิเลส ไม่เป็นที่ตั้งแห่ง ความทุกข์ มันจึงงามเพราะไม่มีกิเลสและความทุกข์

ในเรื่องโลกๆ นี่ก็ต้องเอากิเลสและ ความทุกข์ใส่เข้าไปมากๆ มันจึงจะเรียกว่างาม แต่ในเรื่องของพระธรรมถ้าจะให้เรียกว่างามมัน ต้องไม่มีวิเววของกิเลสและความทุกข์ คน

จำพวกหนึ่งอาจจะเข้าใจผิดต่อธรรมะว่า ธรรมะ
นี้มันไม่มีเรื่องงดงามมันมีแต่เรื่องน่าเศร้า น่าเกลียด
น่าชัง เป็นเรื่องปอน เป็นเรื่องรุงรัง เป็นเรื่องศพ
เรื่องผีไปเสียหมด ไม่มีความงามอะไร จนถึงกับว่า
ธรรมะไม่ต้องการความงาม พุทธศาสนาไม่นิยม
ความงาม

แต่อย่าลืมนว่ามันมีอยู่สองงาม ซึ่งงามที่
พระพุทเจ้าทรงประสงค์ก็มีอยู่ ซึ่งเป็นความงาม
ในความหมายของธรรมะ เมื่อจะส่งสาวออกไป
ประกาศพระศาสนาพระองค์ทรงกำชับสาวกเหล่า
นั้นว่า เธอจงไปแสดงธรรมประกาศพรหมจรรย์
ให้มีความงดงามในเบื้องต้น ให้มีความงดงามใน
ท่ามกลาง ให้มีความงดงามในเบื้องปลาย ที่ท่าน
ทั้งหลายชาววัดชาววาเขาสวดกันอยู่ได้ในบท
ทำวัตร อาทิกัลยาณัง มัชฌิมกัลยาณัง ปะริโยสานะ-
กัลยาณัง มันมีกัลยาณะคือความงามข้างต้น ตรง
กลาง และเบื้องปลาย

ทำไมพระองค์จะต้องทรงกำชับในเรื่องนี้ ก็เพราะว่าความงามนี้มันเป็นสื่อเป็นปัจจัยที่จะผูกมัดจิตใจของผู้มาเกี่ยวข้องได้อย่างดีหรือทำให้เขาสนใจได้เป็นอย่างน้อย แล้วพระองค์ก็ทรงมุ่งหมายถึงความงามตามแบบของธรรมชาติไม่ใช่ความงามอย่างมีกิเลส ให้มีพรหมจรรย์ที่มีความงามเบื้องต้น ท่ามกลาง เบื้องปลาย

ให้แสดงธรรม ประกาศพรหมจรรย์นั้นให้มันมีความงามเบื้องต้น ท่ามกลาง และเบื้องปลาย หลักฐานข้อนี้ก็พอแล้ว ที่อื่นๆ ก็ยังมีอีกไม่ต้องอ้างมาก็ได้ว่าในหลักธรรมะนี้ก็มีความมุ่งหมายให้มีความงามและให้ใช้ความงามให้เป็นประโยชน์ และความงามสูงสุดนั้นก็คือภาวะหรือลักษณะที่ไม่มีกิเลสและไม่มีความทุกข์ มีแต่ความสดชื่นของร่างกายและจิตใจที่ปราศจากกิเลสและความทุกข์

ใครๆ ก็ลองคิดดูว่ามันมีความงามอะไร

ที่เหนย้งไปกว่าความงามนี้ คือความงามที่ไม่มีกิเลสและไม่มี ความทุกข์ ไม่มีวีแววไม่มีร่องรอยที่แสดงให้ เห็นว่า มันมีกิเลสหรือมีความทุกข์ มันไม่ได้ตั้งงามด้วยสี สันหรือว่าลวดลาย หรือว่ากิริยาท่าทางอันยั่วยวน เป็นต้น แต่มันเป็น เรื่องของความสงบ ความว่าง ความ เป็นอิสระจากกิเลส และความทุกข์

ผู้ใดมีจิตใจว่างจากกิเลสและความทุกข์ ย่อมรู้สึกได้เองว่า ภาวะเช่นนั้นมันมีความงามอย่างไรบ้าง เป็นความงามฝ่ายจิตฝ่ายวิญญาณ ไม่ใช่ความงามฝ่ายวัตถุที่อาศัยสี อาศัยเสียง อาศัยแสงอะไรต่างๆ ความงามฝ่ายจิตและวิญญาณนั้นมันมีความงามอยู่ที่ความหมายและคุณค่า แต่ก็ เป็นสิ่งที่จะสังเกตได้ เห็นได้รู้สึกได้ในฐานะเป็น อารมณ์อย่างหนึ่งได้เหมือนกัน ในฐานะเป็นอายตนะคือสิ่งที่จิตจะสัมผัสได้ จิตจะรู้สึกได้ ความงามมันจึงอยู่ในฐานะที่จิตจะสัมผัสได้

เกี่ยวข้องได้ ถ้ามันเป็นไปเพื่อกิเลสและความทุกข์
มันก็เป็นความงามแบบนั้น แต่ถ้ามันไม่มีกิเลสไม่มี
ความทุกข์มันก็เป็นความงามแบบนี้คือแบบของ
พุทธบริษัทนั่นเอง

ทีนี้อยากจะพูดเพื่อให้เข้าใจว่าสิ่งที่เรียก
กันว่าศิลปะ ศิลปะที่มีความหมายถึงความงามนั้น
ที่กำลังเป็นที่นิยมชมชอบหรือสนใจกันในหมู่
มนุษย์แห่งยุคนี้มันไม่ใช่เพิ่งมีในยุคนี้ มันไม่ใช่
ความรู้ความคิดของคนยุคนี้ มันเป็นความรู้สึกริ
นึกของคนตั้งสองพันกว่าปีมาแล้ว เช่น
พระพุทธเจ้าองค์หนึ่งแน่นอนที่ท่านรู้เรื่องของ
ศิลปะหรือความงาม ถ้าพูดถึงศิลปะต้องถึงถึง
ความงาม ถ้าพูดถึงความงามมันต้องมีความเป็น
ศิลปะนี่มันเป็นของคู่กันอย่างนี้ แม้ในปัจจุบันนี้ก็
ยังมีความหมายอย่างนี้อยู่แหละ

ถ้าว่ามันเป็นศิลปะหรือที่เรียกกันว่า *Art*
Art นั้นมันก็มีความหมายอยู่ที่ความงามหรือความ

จับใจทั้งนั้น การศึกษาของยุคปัจจุบันนี้เจริญก้าวหน้าไปมากแล้วก็ต้องการให้มี Art แทรกอยู่ด้วยในสิ่งที่มนุษย์ควรจะต้องการหรือควรจะปรารถนา หมายความว่ามันมีความงามที่ต่างประเทศเขาหลงใหลในเรื่อง Art เรื่องความงามนี้จนเป็นบ้าเป็นหลัง จนเลยเถิด จนเพื่อเจ้า จนเรางามกับเขาไม่ถูก

อาตมาก็สารภาพเหมือนกันว่าตัวเองก็ไม่อาจจะรู้สึกงามกับเขาได้ด้วยของศิลปในยุคปัจจุบันนี้ที่เขาว่างามเป็นอย่างไร เป็นภาพที่งดงามหรือเป็นลวดลายประดิษฐ์ที่งดงาม การจัดโครงสร้างอะไรที่งดงาม มันเกินสติปัญญาของคนอย่างเราๆ ที่รู้สึกว่ามันงาม เห็นเป็นรู้สึกว่ามันบ้าๆ บอๆ อะไรก็ไม่รู้

แต่ขอให้รู้ไว้ว่าคนปัจจุบัน แห่งยุคปัจจุบันนี้ต้องการความงามต้องการศิลปะ แต่มันเดินเร็วไปจนไม่รู้ว่าจะงามกันอย่างไร แต่สำหรับ

พวกคนเหล่านั้นเขางาม เขางามกันอย่างยิ่ง ต้องเดินทางไกลลงทุนไปดูศิลปะนั่น ศิลปะนี้ แม้แต่เอาไม้ไผ่ลำยาวๆ มาคาดเข้าให้เป็นรูปเป็นร่างอย่างนี้ อย่างนั้นลอยอยู่ในสระน้ำ ในบึงที่สวยงามแล้วก็แห่กันไปดูเขาจากที่ไกล นี่แสดงว่ามนุษย์ก็ติดยึดมั่นถือมั่นในเรื่องของความงาม

เป็นอันว่าเรื่องของความงามหรือศิลปะนี้เป็นที่ปรารถนาของคน แต่แล้วเราไม่มีความนิยมในความงามชนิดนั้น เมื่อไม่นิยมพุทธบริษัทมานิยมความงามในทางจิตทางใจ เป็นเรื่องของความงามแห่งจิตใจที่มันว่างจากกิเลส แสดงออกมาทางกายบ้างก็ได้ ทางร่างกายก็เรียบร้อยสงบเสงี่ยมเป็นสุขสงบพอจะรู้ได้

แล้วศิลปินยุคหลังในอินเดียเขาก็พยายามจะถ่ายทอดความงามแห่งจิตใจออกมาปรากฏทางวัตถุ เช่น พระพุทธรูปหรือรูปพระโพธิสัตว์องค์หนึ่ง เขาทำความงามที่ใบหน้า มี

ความงามครบที่ใบหน้าแสดงว่ามีปัญญา มีความ
บริสุทธิ์ มีความเมตตากรุณา มีความอดกลั้น
อดทนเพื่อผู้อื่น เสียสละเพื่อผู้อื่น

พระพักตร์ของพระพุทธรูปองค์นั้นถือ
กันว่างามที่สุด จัดเป็นศิลปะชั้นสูงที่เรียกว่า *High Art* มัน
เป็นศิลปะชั้นสูง หนีออกมาเป็นเรื่องทาง
วัตถุแล้วแต่ก็ยังเป็นความงามอยู่นั่นเอง เป็น
ศิลปะอยู่นั่นเอง ก็เดินออกมาข้างนอกแล้วไม่อยู่
แต่ข้างในใจแล้ว แล้วต่อมามันก็ค่อยเดินเลย
เถิดออกไปถึงเรื่องความงามตามธรรมดา เป็นรูป
เป็นแบบที่นิยมกันว่างามของสมัยนั้น งามของ
สมัยนี้ ตามแบบของศิลปกรรมแห่งยุคนั้นๆ
ประติมากรรมแห่งยุคนั้นๆ มีความงาม

นี่แปลว่าความงามมันก็ได้เข้ามา
เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เรียกว่าธรรมะหรือชีวิตที่
ประกอบอยู่ด้วยธรรมะ ถ้าชีวิตมันประกอบด้วย
ธรรมะก็มีความงามตามแบบของธรรมะ แล้ว

ใครๆ ก็ลองคิดว่าชีวิตชนิดไหนจะงามที่สุด
เท่ากับชีวิตที่มันไม่มีกิเลสและไม่มีความทุกข์ ถ้า
อยู่ในจิตใจก็รู้เฉพาะคน คนอื่นมันรู้ด้วยไม่ได้
เพราะฉะนั้นศิลปินจึงพยายามที่จะถ่ายทอดออก
มาเป็นลักษณะข้างนอก เช่น ถ่ายทอดออกมาเป็น
พระพักตร์ของพระพุทธรูป หรือรูปโพธิสัตว์ หรือ
รูปตารา หรือรูปอะไรก็ตาม

อย่างไรในประเทศอินเดียนี้ ถ้าเป็นอย่าง
ศิลปะสมัยคุปตะแล้วก็สวยที่สุดเลย จนเขาถือว่า
สวยที่สุดของอินเดียทุกยุคทุกสมัยสวยที่สุดอยู่ที่
ศิลปะแบบนั้นยุคนั้น เช่น อวโลกิเตศวรของเรารูป
เดิมมันไม่ใช่รูปปั้นใหม่มีความงามอย่างนั้นเพราะ
มันเป็นศิลปะแบบคุปตะ ถึงแม้จะมีแบบปาละ
เข้าไปผสมบ้างมันก็ยังมียุคแห่งคุปตะอยู่มาก

อาตมาถือรูปอวโลกิเตศวรรูปนี้ไปเมื่อไป
เที่ยวอินเดีย ไปที่พิพิธภัณฑสถาน เจ้าหน้าที่
อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญมันร้องออกมาเองว่า “คุปตะ

คุปตะ คุปตะ” ไปทั้งนั้น หลายพิพิธภณท์ใน
อินเดีย แต่ว่าพวกอาจารย์ศิลปะในเมืองไทยเขา
ถือว่า โพรสิสตร์องค์นี้เป็นแบบปาละ มีคุปตะเป็น
ส่วนน้อย ใครสนใจก็ไปดูรูปพระโพรสิสตร์องค์นี้
องค์ที่ว่านี้อยู่ในตึกนี้ ไปดูที่หน้าจ้องดูที่หน้าว่า
หน้านั้นงาม เขาถ่ายทอดความรู้สึกของปัญญา
ของบริสุทธิ์ ของเมตตา ของขันติ ออกมาถึงที่ นี้
แสดงว่ามนุษย์ทุกยุคทุกสมัยต้องการความรู้สึกว่า
งามเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงจิตใจ

ถ้าจะพูดอีกทีหนึ่งก็ว่าความสุขนั้นแหละ
คือความงาม มันให้ความรู้สึกเป็นสุขได้นั้นแหละ
คือความงาม ฉะนั้นมองหน้าใครแล้วรู้สึกว่าเป็น
สุขมันก็คือความงามตามแบบของธรรมชาติ
ส่วนความงามตามแบบโลกๆ นั้นมันอีกเรื่องหนึ่ง
ฉะนั้นอย่าเอามาปนกัน เดียวนี้เราเพื่อจะสนใจใน
เรื่องความงามของธรรมชาติ งามตามแบบของ
ธรรมชาติคืองามแห่งจิตใจที่เกลี้ยงหรือว่างจากกิเลส
และความทุกข์

ทำไมต้องพูดถึงข้อนี้ก็เพราะมันมีความจริงอยู่ว่าถ้าขึ้นมาได้ถึงขั้นนี้มันจะอยู่เหนือการถูกล้อ ใครที่กลัวการถูกล้อก็รีบทำให้มันมีจิตใจอยู่เหนือความไม่งาม อยู่เหนือความไม่งามคือมีกิเลสมีความทุกข์มีอะไรที่ล้วนแต่เป็นฝ่ายกิเลสและฝ่ายความทุกข์ มันไม่งามมันก็ต้องถูกล้อจนกระทั่งว่าถูกถ่มน้ำลายรดไปเลย

แต่ถ้าเราได้ทำให้มีความงามทางกายทางวาจา ถึงทางใจ จนใครเห็นแล้วมันถ่มน้ำลายรดไม่ลง แล้วมันก็ล้อไม่ได้เพราะว่าความงามนั้นมันไปจับหัวใจเขาเสียหมด จนไม่เกิดความรู้สึกที่จะล้อเลียนได้เรียกว่าอยู่เหนือการถูกล้อแล้ว การล้ออายุมีไม่ได้แล้วสำหรับคนชนิดนั้น

ท่านทั้งหลายก็จงพยายามให้ชีวิตของเรามันมีความงามตามแบบของธรรมะ พอใครเห็นเข้าแล้วมันมีความรู้สึกรักใคร่เคารพนับถือบูชาไปเลย มันไม่รู้สึกเกลียดชัง ไม่รู้สึก

ลบหลู่ดูถูกหรือจะถ่มน้ำลายรด เอาละ เป็นอันว่า
ถ้าจะอยู่เหนือการถูกล้อ ก็ขอให้มีธรรมะเป็น
ความงามประจำอยู่ในชีวิตนั้น

ถ้าท่านคิดว่าอย่างนี้เป็นการส่งเสริม
กิเลสก็แปลว่าท่านฟังอาตมาพูดไม่ถูก คือเรา
กำลังพูดถึงความงามของความไม่มีกิเลส เพื่อให้
มันหายโง่กันเสียบ้าง ที่รู้จักแต่ความงามชนิดที่
มีกิเลสหรือต้องอาศัยกิเลส เดียวนี้เรารู้สึกกันแต่
ความงามชนิดนี้จนทั้งโลกด้วยซ้ำไป

ความงามชนิดที่ตรงกันข้ามนี้คือความ
ไม่มีกิเลสเป็นความงาม ไม่ค่อยจะสนใจ มันงาม
เบื้องต้น มันงามท่ามกลาง มันงามเบื้องปลาย มัน
งามทั้งข้างนอก มันงามทั้งข้างใน มันงามทั้งที่ส่วน
ลึก มันงามที่ผิว ไม่ให้มันมีความรู้สึกอย่างนั้น ตัว
เองก็ไม่อาจจะล้อตัวเองคือไม่อาจจะดูถูกตัวเอง
นี่ใครเขาเห็นเข้าก็ไม่อาจจะล้อ ไม่อาจจะดูหมิ่น
ดูถูก จะเคารพนับถือ โลกนิยมความงามกันอยู่

อย่างนี้เกือบจะกล่าวได้ว่าเป็นสัญชาตญาณที่รู้สึก
ได้เองตามธรรมชาติ

ในตำนานก็ดี แม้ในพระบาลีก็ดี พระ
อรหันต์องค์หนึ่งเดินไป แล้วประชาชนเห็นกิริยา
ท่าทาง รูปร่าง ภาวะของพระอรหันต์นั้น เลื่อมใส
ทนอยู่ไม่ได้ต้องเข้ามาไต่ถามเข้ามาเกี่ยวข้อง จน
ในที่สุดยอมรับนับถือธรรมะเป็นลูกศิษย์ลูกหา
ของพระอรหันต์องค์นั้นอย่างนี้มันก็มี มันแสดง
อยู่ชัดแล้วว่าความงามที่เนื้อที่ตัวที่สายตาที่
อิริยาบถของพระอรหันต์องค์นั้นมันจับใจ
ประชาชน

ก็เห็นได้ชัดว่าท่านแม่พระศาสนาแม่
ธรรมะได้ด้วยความงาม เพราะว่าไม่ได้พูดกันเลย
ไม่ได้พูดกันสักคำเดียว แต่มันปรากฏมาใน
ลักษณะที่งดงามแล้วเดินมา แล้วประชาชนพอใจ
ในความงามเข้าไปไต่ถามเพราะอยากจะรู้ว่าทำไม
ท่านจึงมีลักษณะอย่างนั้น มันแสดงความสุขออก

มาที่เนื้อ ที่ตัว ที่ตา ที่อะไร จนประชาชนอยากจะ
มีความสุขในรูปแบบนั้นบ้าง จึงได้เข้าไปติดต่อขอ
เป็นพระสาวก ขอเป็นสาวกของท่าน

นี่อย่าเห็นว่าเรื่องของความงามแล้วมัน
จะเป็นเรื่องของกิเลสไปเสียหมด นั่นมันเรื่องของ
คนสมัยนี้ซึ่งเขานิยมกันแต่ความงามของกิเลส แต่
คนสมัยหนึ่งซึ่งมีจิตใจสูงมันก็เอาความสูงแห่ง
จิตใจเป็นความงาม เขาจึงอยู่เหนือการถูกล้อ ใคร
จะไปล้อได้ ใครจะไปล้อไหว ผู้ที่มีลักษณะอย่างนี้
ทำไมต้องเอาเรื่องความงามมาพูดในการบรรยาย
ครั้งที่สามนี้ ก็เพื่อจะให้สมบูรณ์นั่นเอง เพื่อจะให้
สมบูรณ์นั่นเอง

ท่านช่วยคิดนึกดูเถิดว่า ถ้าเราไม่ขึ้นมา
ถึงระดับความงามชนิดนี้แล้วธรรมะยังไม่สมบูรณ์
อาตมารู้สึกอย่างนี้ใครไม่เห็นด้วยก็ค้านกันได้ จะ
นึกค่าก็ได้ อาตมามีความคิดอย่างนี้ว่ามันต้องมี
ความงามในด้านจิตด้านวิญญูณตามทางของ

ธรรมะสูงสุด มันไม่มีประโยชน์เฉพาะบุคคลนั้น
มันมีประโยชน์แก่คนทั่วไปทั้งบ้านทั้งเมือง ในเรื่อง
ที่เล่ามาแล้วว่าความงามของท่าทางของผู้มีความสุข
สุขเป็นการเผยแผ่ธรรมะที่ดี

ในพระบาลีจึงตำหนิติเตียนภิกษุผู้มีหน้า
สยิว หน้าบุดบั้ง หน้าบอบกบถไม่รับ แล้วมีลักษณะ
ดูหมิ่นจงหองพองขนด้วย ภิกษุหน้าสยิวไม่มีทาง
ที่จะเป็นที่สนใจของประชาชนที่จะมาเข้า
เกี่ยวข้องรับการศึกษา แล้วมันก็จะเป็นเรื่องจริง
อยู่ด้วยเหมือนกัน คนที่มีหน้าสยิวบั้งบุดบอบกบถ
ไม่รับคงเป็นอำนาจของกิเลส ถ้ากิเลสมันหมดไป
บุคคลนั้นคงจะเปลี่ยนหน้า จากที่เป็นหน้าสยิวนั้น
มาเป็นหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใสเยือกเย็น แสดงแว
แห่งบุคคลผู้มีความสุข มีจิตใจ ดินารัก น่าไว้วางใจ
นี่ผลของธรรมะ

นี่เข้าใจว่าโดยสัญชาตญาณแล้วสิ่งที่
ชีวิตคงจะชอบความงามทั้งนั้น หมายถึงสิ่งที่มัน

รู้สึกได้ สำหรับต้นไม้เราไม่อาจจะรู้ แต่อาตมาสังเกตเห็นว่าสุนัขนี้ ไก่นี้มันก็รู้จักชอบตัวที่สวยที่งาม ตัวที่สวยที่งามจะเป็นที่ถูกใจของตัวอื่นๆ เพราะว่าความงามนั้นมันมีอำนาจหรือมีอะไรดึงดูดใจ ไก่ก็ดี สุนัขก็ดี แมวก็ดี อะไรก็ดี ตัวที่มีความสง่าผ่าเผยงดงามจะเป็นที่สนใจของตัวอื่นๆ เลยทำให้คิดไปว่าความพอใจในความงามนี้เป็นสัญชาตญาณ สัตว์ในป่าก็คงจะเป็นอย่างนี้

เอาละ พอกันที สำหรับที่จะบอกว่าความงามนี้มันเป็นสิ่งที่มีความหมาย มีคุณค่า มีความหมายที่จะครอบงำจิตใจของผู้อื่น และเป็นลักษณะที่แสดงให้เห็นว่าบุคคลนั้น บุคคลที่มีความงามนั้นมันได้ประสบความสำเร็จมาไม่น้อยทีเดียว ในการที่ชนะความไม่งามคือกิเลสและความทุกข์

ฉะนั้นถ้าใครเคยยึดมั่นถือมั่นว่าเรื่องงามเป็นเรื่องของกิเลสก็ขอได้เข้าใจเสียใหม่เถอะว่า

มันคนละเรื่องกัน ความงามของกิเลสนั้นก็จะมีจะ
มากเสียด้วย แต่ความงามของพระธรรมของ
ธรรมะนี่ก็มี แม้ว่าจะหายากหาไม่ค่อยเห็นหาไม่
ค่อยพบแต่มันก็มี แล้วก็มียุติพลมาก

ทีนี้ก็มาถึงข้อที่ว่าอยากจะให้พุทธ-
บริษัททุกคนมีความงาม ถ้ามันงามทางเนื้อ ทาง
หนัง ทางธรรมชาติไม่ได้ ก็ขอให้มีความงามในทาง
จิตใจให้อยู่ในจิตใจในภายใน แล้วมันแสดงออก
มาเองที่จะเห็นความงามแบบนี้ปรากฏแก่สายตา
คนที่แวดล้อมอยู่ทุกๆ ไป พระพุทธองค์ทรงกำชับ
ให้แสดงธรรมะ ประกาศพรหมจรรย์ให้งามทั้ง
เบื้องต้น ทั้งท่ามกลาง และเบื้องปลาย ถ้าเราเอา
มาประพจน์ได้ชีวิตของเราจะมีความงามทั้งเบื้องต้น
ทั้งท่ามกลาง และเบื้องปลาย

ที่จัดเป็นเบื้องต้น ท่ามกลาง เบื้องปลาย
นี้มันก็มีหลายความหมายเหมือนกัน เช่นว่า เมื่อ
ยังเด็ก แล้วก็กลางคน แล้วก็คนแก่ นี่ก็เรียกว่า

เบื้องต้น ท่ามกลาง เบื้องปลายก็ได้ ถ้ามันงามใน
ทั้งสามสถาน แล้วมันยังจะดูกันได้ที่ว่าทางวัตถุ
ทางกิริยามรรยาท ทางจิตใจ นี่มันก็เรียกว่าเบื้องต้น
ท่ามกลาง เบื้องปลาย หรือมันจะอยู่ในฐานะ
ที่จะทำประโยชน์อย่างหายาบ อย่างกลาง อย่าง
ละเอียด อย่างต่ำ หรืออย่างกลาง หรืออย่างสูง
มันก็ล้วนแต่มีความงามสามสถานด้วยกันทั้งนั้น

ใครจะไปบัญญัติเท่าที่อะไรอีกก็ได้ แต่
พอจะแจกได้ว่าเป็นอย่างต่ำ อย่างกลาง หรืออย่าง
สูงได้ด้วยกัน ฉะนั้นขอให้นึกถึงข้อที่ว่า อย่างไร
เสียเราจะมีความงามชนิดที่พระพุทธเจ้าท่านทรง
ประสงค์ คือความงามในทางธรรมที่เป็นผลของ
ความสงบระงับ บริสุทธิ์ สะอาดจากกิเลสอยู่ด้วย
กันทุกคน ความงามสำหรับกิเลสนั้นอย่าไปยุ่งกับ
มันมันจะกัดเอา ทั้งคนที่มีความงามและคนที่
ไปหลงไหลในความงาม

เดี๋ยวนี้ดูให้ดีเถอะ หญิงสาวที่มีความงาม
จะได้รับทุกซ์ รั้งภัย จากความงามของตนเป็นมูล
เหตุก็ได้ ดูให้ดี ๆ นี่ความงามอย่างนี้มันเป็น
อันตราย เพราะมันเป็นที่ต้องการของคนมีกิเลส
ทีนี้ถ้าว่ามันเป็นความงามตามแบบของพระธรรม
ของพระอรียเจ้า ไม่ใช่ความงามตามแบบกิเลส
ความงามที่แสดงความสงบระงับอยู่ที่เนื้อที่ตัวมี
ธรรมะแสดงออกอยู่นี้ทุกคนจะพอใจแม้พวก
อันตรายก็จะพอใจ แล้วจะไม่ชมเหงรังแกหญิง
สาวที่งดงามด้วยธรรมะ ทั้งที่เขาพร้อมที่จะชมเหง
รังแกหญิงสาวที่งามอย่างกิเลส นี่มันแยกกันได้
อย่างนี้

ฉะนั้นขอให้พุทธบริษัทเราสนใจเรื่อง
ความงามด้วยอำนาจของธรรมะก็จะชนะ
อุปสรรค คั้ตรู หรือสิ่งเลวร้ายต่างๆ ได้ งามจน
เสียไม่กล้ากัด ว่าอย่างนี้จะเชื่อหรือไม่เชื่อ มีความ
งดงามจนสุนัขก็ไม่กัด เข้าไปในป่าเสือก็ไม่กัด

ความงามของธรรมชาติในใจที่แสดงออกมาทางภายนอกทุกๆ อิริยาบถ นี่มันพูดแบบโฆษณาชวนเชื่ออยู่หน่อยเพื่อให้สนใจธรรมชาติ เพราะว่าธรรมชาติจะให้ความงามชนิดนี้ซึ่งเป็นความงามที่จะชนะจิตใจของคนทั้งปวง ทั้งที่เป็นอันธพาลและไม่อันธพาล

ทีนี้คำว่าความงามนี่มันก็ขยายออกไปได้ ไม่ใช่เฉพาะแต่ที่เนื้อที่ตัว มันยังหมายถึงความงามของบ้านของเรือน ของที่อยู่อาศัย เครื่องใช้ไม้สอย แม้ตลอดถึงบริเวณบ้านหรือลานบ้านมันก็เป็นที่ตั้งแห่งความงามเหมือนกัน แล้วก็ยังจะเป็นที่ตั้งแห่งความงามทั้งอย่างกิเลสและอย่างมิใช่กิเลสก็ได้เหมือนกัน จนบ้านหลังนี้มีความงามแต่ไม่ช่วยให้เกิดความรู้สึกทางกิเลส กลับจะช่วยให้เกิดความรู้สึกความสงบ ต้องการความสงบ ต้องการความเยือกเย็น หรือในบริเวณบ้านในบ้านหลังนี้มันมีความงาม แต่งามอย่างกิเลสเพื่อส่งเสริมกิเลสก็ได้แล้วแต่เจ้าของบ้านจะจัดมัน

แต่อาจจะจัดให้มีความงามที่มองเห็น
แล้วมันหยุดมันเย็น จิตใจมันหยุดมันเย็นมัน
เกลี้ยง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเหมือนกับป่าตาม
ธรรมชาติที่เราไปปรับปรุงให้สะอาดให้เรียบร้อย
มันมีความงามตามแบบที่จะชวนให้หยุดให้เย็น
ผิดจากสวนที่ประดับตกแต่งด้วยมือของคน ด้วย
ความคิดของกิเลส ป่านั้นหรืออุทยานนั้น เรียก
อุทยานนั้นดีกว่ามันไม่ชวนไปในทางสงบเย็น
ความงามชนิดนั้นไม่ชวนไปในทางสงบเย็น

ไม่เชื่อก็ลองเปรียบเทียบดูที่เราเข้าไป
ในสถานที่ที่เขาเรียกว่าสวยงามบางแห่ง จิตใจไม่
เย็นจิตใจกลับระรัว แล้วก็มาในที่อย่างนี้เช่นที่สวน
โมกข์หรือที่ไหนก็ได้ที่มันมีความงามตาม
ธรรมชาติ มันมีความรู้สึกเย็นในจิตใจ มันรู้กันได้
ตรงที่ว่าความงามชนิดนี้มันหยุดการปรุงแห่ง
กิเลส

กิเลสปรุงจิตวุ่นวายร้อนระอุมาจากบ้าน

พอเข้ามาในที่ตรงนี้พอนั่งที่ตรงนี้มันหยุดระงับไปเอง คนคนนั้น เอ้ ทำไมรู้สึกสบายใจบอกไม่ถูกซึ่งเขาก็ไม่รู้ว่าเพราะเหตุอะไร แต่อัตมาถือนั่นคือความงามในด้านจิตใจของธรรมชาติ ทำให้คนหยุดความร้อน หยุดความกระวนกระวาย มันเกิดความเย็นขึ้นในจิต เขาจึงรู้สึกสบายใจ

มีคนหลายคนพอเดินผ่านตรงนี้มันพูดออกมาเองว่ารู้สึกสบายใจหรือรู้สึกสบายใจไม่รู้ว่าเพราะเหตุอะไร รู้สึกสบายใจชนิดที่บอกไม่ถูกอย่างนี้ก็มี อัตมาก็เผชิญได้เคยได้ยืนด้วยตนเองเพียงแต่ผ่านมาตรงนี้นั่งลงตรงนี้ มันบอกว่าสบายใจซึ่งมันไม่เหมือนกับที่บ้าน นี่คือความงามหรือค่าของความงามในด้านจิตด้านวิญญาณ มันจะได้เกิดขึ้นแล้วคนนั้นก็รู้สึกสบายใจ

ทั้งหมดนี้มันสรุปเป็นใจความได้ว่าถ้ามันมีธรรมชาติในภายในจะมีความงามชนิดนั้นอยู่ในภายใน เราจงสนใจในแง่ของความงามกันบ้างจะ

ดีกว่า เมื่อมีจิตใจสงบเย็นงดงามตามแบบของ
ธรรมะนั้นก็คือการบรรลุธรรมะนั้นเอง การบรรลุ
ธรรมะนั้นเองทำให้เกิดความงดงามตามแบบ
ของธรรมะ แล้วมันจะมีการกระทำที่ถูกต้องใน
บ้าน ในเรือนนั้น โดยไม่ต้องมีสิ่งที่ส่งเสริมกิเลส
ไม่ต้องไปซื้อหาสิ่งที่ส่งเสริมกิเลสสมัยใหม่เข้ามา
ประดับบ้านซึ่งเดี๋ยวนี้กำลังนิยมกันมาก

ความเจริญด้วยสิ่งผลิตส่งเสริมกิเลสใน
โลก ปัจจุบันนี้มันมีมาก แล้วก็ไปดูเถอะคนที่ชนิด
นั้นมันจะงามได้ถึงไหน มันจะงามได้อย่างไร
เพราะเงินไม่พอใช้ ของเหล่านั้นก็ไปซื้อมาด้วย
ผ่อนส่ง ซื้อโทรทัศน์ ซื้อตู้เย็น ซื้ออะไรมาด้วย
เงินผ่อนส่งแล้วมันจะงามอย่างไรได้ เรามามี
ธรรมะเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงจิตใจให้หยุดให้เย็นให้
ยอม ให้ยอมก็คือว่าไม่ต้องไปดิ้นรนชวนขวาย
อย่างจะวิเศษวิโสให้เหนือใคร อย่างมีเกียรติ
มีหน้า มีตา

ยอมในข้อที่ว่าเราจะไม่ไปแข่งขันกับเขา
ยอมแพ้นั้น บ้านนั้น ตกแต่งสวยงามจะเป็น
วิมานอยู่แล้วเรายอมแพ้ เราจะปล่อยให้ตาม
ธรรมชาติ งดงามด้วย ต้นกล้วย ต้นอ้อยอะไรไป
ตามเรื่อง บ้านเรือน เครื่องใช้ไม้สอย หรือแม้แต่
ยานพาหนะของพุทธบริษัทที่ถูกต้อง มันจึงไม่
เหมือนเขา ไม่เหมือนเขาที่มีใช้พุทธบริษัทหรือ
ว่าที่ไม่มีธรรมะไม่ประกอบด้วยธรรมะ

ถ้าเราสังเกตสักหน่อยมันก็พอจะรู้ได้ว่า
บ้านนี้มีจิตใจประกอบอยู่ด้วยธรรมะหรือไม่ ก็ดูที่
บ้าน ดูที่เรือนดูที่ปรากฏการณ์ทั้งหลายในเขต
บริเวณนั้น ดูได้กระทั่งสุนัขและแมวที่มันอยู่ใน
บ้านนั้นล้วนแต่จะแสดงลักษณะให้เห็นได้ว่า
เจ้าของมีธรรมะหรือไม่ นี่จึงอยากจะให้ระวังสังวร
กันไว้บ้าง อย่าให้เนื้อตัวของเรากลับเรือนของเรา
ทรัพย์สินสมบัติของเราแสดงว่าไม่มีธรรมะ ไม่เป็น
ที่ตั้งแห่งความรักใคร่นับถือของบุคคลผู้ที่ได้พบได้เห็น

มันต้องถือว่ามันเป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่าย ถ้าเราเป็นตัวอย่างที่ดีของผู้มีความสุขให้คนอื่นเห็นจะถือว่าได้บุญโดยไม่ต้องลงทุนอะไร เราสอนธรรมะโดยที่ไม่ต้องลงทุนอะไร ทำให้ผู้อื่นสนใจอยากจะมีธรรมะอย่างนั้นบ้าง เหมือนกับพระอรหันต์มี เขาเรียกว่ามีอินทรีย์คือ มีหน้าตา ท่าทางกิริยา น่าเลื่อมใส ท่านก็เผยแผ่ธรรมะได้ด้วยความงามอย่างนั้นของท่านโดยไม่ต้องลงทุนอะไร

พวกเราต้องลงทุนบ้าง บอๆ มีฉายหนัง หลอกคน มีฉายสไลด์หลอกคน มีเครื่องขยายเสียง มีเพลง มีอะไรลงทุนเยอะแยะ แล้วก็ได้ผลในทาง ชักจูงคนสู่พระอรหันต์อย่างที่ว่าสักองค์หนึ่งก็ได้ คือท่านมีความงามที่เนื้อที่ตัวของท่านแสดง ขณะจิตใจของผู้ได้พบเห็นเอาไปเป็นสาวกของท่านได้ เดียวนี้มันหลอกกันด้วยเรื่องแสง เรื่องเสียง เรื่องปัจจัยของกิเลส มันก็ได้แต่คนกิเลส

หนาเข้ามาวัด เข้ามาเป็นสาวกในวัด เพราะเรา
ล่อเขามาด้วยเรื่องของกิเลส ซึ่งมันมีความงาม
ตามแบบของกิเลสควรจะต้องว่ามันทำผิดแล้ว
มันเป็นอันตราย

ดังนั้นจึงมีความรู้สึกว่าจะขอให้พุทธบริษัท
ทุกคนปรับปรุงจัดแจงเนื้อตัวร่างกาย เนื้อตัว
อิริยาบถเคลื่อนไหวอะไรด้วยนี้ให้มีลักษณะความ
งามตามแบบของธรรมะ แล้วบ้านเรือน เครื่องใช้
ไม้สอย ทุกอย่างในเรือนมีความงดงามตามแบบ
ของธรรมะ

กระทั่งบริเวณบ้านเรือน กระทั่งรั้วบ้าน
ก็มีความงดงามตามแบบของธรรมะคือชวนให้เกิด
ความสงบเยือกเย็นในใจแก่ผู้ที่พบเห็น มันก็กลายเป็นว่ามันอยู่ด้วยความเย็นเป็นสุขมีความงามของ
ธรรมะอยู่ ก็เผยแผ่ธรรมะให้แก่บุคคลใดก็ตามที่
เข้ามาสู่บ้านเรือนนี้ คอยรู้สึกอย่างนั้นไปด้วย ที่
พลอยรู้สึกนิยมชมชอบความเยือกเย็นเป็นสุขตาม
แบบของธรรมะคือความสงบไปด้วย

ถ้าอย่างนี้ต้องถือว่าวิเศษเลยคือช่วย
พระพุทธรเจ้าเผยแผ่พระธรรมของพระองค์ได้
อย่างยิ่ง ชักจูงคนให้มาสู่ธรรมะสนใจธรรมะได้
อย่างแท้จริง เพราะความงามเบื้องต้น ท่ามกลาง
และเบื้องปลาย ที่บุคคลนั้นๆ แสดงอยู่ทั้งที่เนื้อที่
ตัว ที่บ้านที่เรือน กระทั่งบริเวณบ้าน

ถ้าใครจะสนใจเอาเรื่องนี้ไปคิดไปนึก
แล้วปฏิบัติอย่างนี้กันบ้างมันจะดีไหม ให้บ้าน
เรือน เนื้อตัว ทั้งหมดแสดงธรรมะคือความสงบ
เย็นซึ่งเป็นความงามและเป็นศิลปะตามแบบของ
ธรรมะ จนมันเย็นกันไปหมด เจ้าของบ้านก็เย็น
แขกมาพักก็เย็นอะไรก็เย็นใครเห็นก็เย็น มอง
เข้าไปในบ้านนั้นแล้วจิตใจมันหยุดแล้วมันเย็น

อาตมาคิดว่าดี ดีกว่าที่มองเข้าไปในบ้าน
นั้นเห็นแต่ปัจจัยแห่งกิเลสคือมีจิตเร่าร้อนขึ้นมา
ทันที นี่ช่วยคิดดูเถอะว่านี่มันมากเกินไปไหมหรือ
มันพอดีมันอยู่ในวิสัยที่เราจะจัดได้

ถ้าเห็นว่ามันถูกต้องตามหลักของธรรมะ และอยู่ในวิสัยที่จะจัดได้แล้ว ก็ขอให้ไปปรับปรุงกันด้วย ปรับปรุงเนื้อตัว บ้านเรือน เครื่องใช้ ไม้สอย แล้วบริเวณบ้านทั้งหมดให้เป็นสิ่งที่แสดงความเย็นในภายใน เย็นในจิตใจมีความงามตามทางธรรมะ แม้จะเป็นธรรมชาติตามธรรมชาติก็ยังเป็นแบบของธรรมะอยู่นั่นเอง ที่มันผิดธรรมชาติแล้วมันจะเป็นไปในทางส่งเสริมกิเลสเสมอ

นี่พูดรู้สึกว่ามันเตลิดมามากเหมือนกัน มันมาสู่เรื่องของความงามที่คนเขามักจะมองเห็นเป็นเรื่องของกิเลสไปเสียหมด แต่อัตมาอยากจะทำให้ทุกคนรู้สึกคิดนึก รู้สึกแบ่งแยก แยกแยะออกจากกันระหว่างความงามตามแบบของกิเลส และความงามตามแบบของธรรมะ จะเรียกว่ามันเป็นอุปกรณ์ช่วยเหลือการดับกิเลสได้ หรือจะเรียกว่ามันเป็นผลแห่งการดับกิเลสได้แล้วก็ได้มันก็ดีทั้ง

นั่น มันช่วยให้มนุษย์นั้น มนุษย์เหล่านั้นมันอยู่
ด้วยชีวิตเยือกเย็น

ชีวิตเยือกเย็นนั่นแหละคือนิพพาน
นิพพานคือชีวิตที่เยือกเย็น แม้อยู่ในโลกๆ ชีวิตที่
เยือกเย็นในโลกๆ นี้ก็เรียกว่านิพพานในระดับหนึ่ง
ไม่ต้องถึงนิพพานระดับสูงสุดของพระอรหันต์ที่
สูงสุดเด็ดขาดไปถึงขนาดนั้น เอากันที่นี้ในโลกนี้
ถ้าทำให้ชีวิตมันเย็นได้มันก็สงเคราะห์ลงไปใน
เรื่องของนิพพาน สำหรับประชาชนชาวบ้านทั้ง
หลายอาตมาอย่างจะบอกว่าคำว่า “นิพพาน” นั้น
มันแปลว่าชีวิตที่เยือกเย็น แม้ยังไม่สิ้นกิเลสแต่
กิเลสก็ไม่ปรากฏออกมาเผาผลาญให้เราร้อน
เพราะฉะนั้นมันก็ยังเย็น ยังเย็นได้

ชีวิตของคนที่ยังมีกิเลสก็เย็นได้เพราะ
เขาสามารถควบคุมไม่ให้กิเลสเกิดขึ้นมา ไม่ให้
ทำผิดเมื่อมีผัสสะและปรุงแต่งจนเกิดกิเลสขึ้น
มา แม้ว่าเขายังเป็นบุุขชนยังมีทางที่จะเกิดกิเลส

ได้ แต่เขาทำไม่ให้มันเกิด มันไม่อาจจะเกิดมาได้
นี่ชีวิตของเขาก็ต้องเยือกเย็น ซึ่งเขาจะเป็นอะไร
ก็ได้ เป็นชวานาก็ได้ ชาวสวนก็ได้ พ่อค้าก็ได้ อะไร
ก็ได้ ถ้าเขาสามารถที่จะควบคุมการปรุงแต่งของ
จิตในขณะที่มีผัสสะได้ แล้วชีวิตนี้ก็จะเยือกเย็น
เป็นชีวิตนิพพาน

เดี๋ยวนี้เราไม่ต้องการความงามอัน
ละเอียดอ่อนเช่นนี้ ไม่ต้องการความเยือกเย็นอัน
ละเอียดอ่อนเช่นนี้ เราเป็นทาสของกิเลสมากเกินไป
เราเลยต้องการความงามหรือความสุขตาม
แบบของกิเลส มันก็ร้อนไม่ต้องสงสัย มันก็ต้อง
ร้อน มันเป็นชีวิตร้อน แม้จะร่ำรวยสวยงามเพียง
ใดมันก็เป็นชีวิตร้อน แต่ถ้าควบคุมได้อย่างที่ว่าเป็น
เป็นธรรมะแล้วเป็นชีวิตเย็น ไม่ใช่มีเงินน้อยเป็น
คนไม่ร่ำรวยอะไร ไม่สวยอะไรแต่มันก็เป็นชีวิต
เย็น ดังนั้นชีวิตเย็นเป็นสิ่งที่ทำได้ สร้างได้โดย
ธรรมะ

สนใจธรรมะให้พอแล้วเอาไปใช้ควบคุมชีวิตนี้ให้เป็นชีวิตเย็นได้ อย่างที่ภาษาชาวบ้านเขาเรียกว่าเย็นนอกเย็นใจนั่นแหละถูกแล้วและเป็นธรรมะ เรื่องสวยงามเรื่องกิเลสนั่นมันไม่มีที่จะเย็นนอกเย็นใจมันมีแต่เราร้อน ควรจะรู้จักไว้และควบคุมให้ได้ให้เป็นชีวิตที่มีศิลปะของพระธรรม ศิลปะหมายถึงความงาม ความงามของพระธรรม เป็นชีวิตที่มีศิลปะของพระธรรม จะเรียกว่าเป็นศิลปะของชาวพุทธก็ได้ ถ้ามันมีความงามทางจิตใจแม้จะแสดงออกด้วยวัตถุนั้นก็เป็นศิลปะของชาวพุทธได้

แต่เรื่องโบสถ์ เรื่องวิหาร เรื่องพระพุทธรูป เรื่องอะไรที่เขาเรียกกันว่า “ศิลปะชาวพุทธ” นั้นมันเป็นเรื่องผิวเผินเป็นเรื่องหลอก ไม่ใช่ศิลปะที่พระพุทธเจ้าประสงค์ว่า “เธอจงแสดงธรรมประกาศพรหมจรรย์ให้ดังงามเบื้องต้น ท่ามกลาง และเบื้องปลาย” นั่นศิลปะของชาวพุทธที่

พระพุทธองค์ทรงประสงค์ให้ช่วยกันเผยแผ่และ
ให้เรามี ดังนั้นเราจะสนองพระพุทธประสงค์ใน
ส่วนลึกหรือส่วนที่ละเอียดอ่อนเช่นนี้กันบ้างจะ
เป็นไรไป ไปปรับปรุงเพื่อความงามอย่างที่
กล่าวแล้วให้ชีวิต

คำว่า “ชีวิต” นี้อาตมาก็ไม่ค่อยจะชอบ
พูดคำนี้นักหรอก มันเป็นภาษานักประพันธ์ ภาษา
อะไรก็ไม่รู้แต่มันก็ไม่รู้ว่าจะเรียกว่าอะไร เราเรียก
ว่าชีวิตเหมือนที่เขาเรียกกันก็ได้ ให้ชีวิตนี้มีความ
งามด้วยศิลปะที่ออกมาจากรรณะหรือ
อิทธิพลของรรมะ ทำให้เกิดความงามชนิดนี้
ออกมา แล้วชีวิตนี้มีศิลปะชนิดนี้เป็นชีวิตที่งดงาม
เป็นพรหมจรรย์อยู่ในตัวคือเป็นการประพาศอัน
สูงสุดอันประเสริฐอยู่ในตัวของการที่จัดให้ชีวิต
นี้มันงดงาม นี้รวมไปถึงบ้านเรือนบริเวณบ้านคือ
ทุกอย่างที่เกี่ยวข้องล้วนแต่มีความงามไปหมด มัน
อยู่ในวิสัยที่ทำได้และตรงตามพระพุทธประสงค์

ที่พุทธบริษัทอยู่ได้ด้วยความงามของพระธรรม

เอาละ ทีนี้จะพูดถึงคำว่าศิลปะหรือชีวิต สองคำนี้ให้เป็นที่เข้าใจกันยิ่งขึ้นไปอีกสักหน่อย ถ้าพูดว่าชีวิตมันยังกำกวมมันหมายถึงความไม่ตายเท่านั้น แต่คำว่าชีวิตในที่นี้ก็หมายถึงแบบของการดำรงชีวิต ระบอบแบบระบบ ระบอบของการดำรงชีวิตอยู่คือชีวิต เราจึงไม่ได้หมายความว่ายังไม่ตาย แต่มันหมายความถึงการที่เราจับ เรากระทำประพฤติด้วยกาย วาจา ใจ ให้เกิดระบบความเป็นอยู่ในบ้านเรือน ในครอบครัวของเรา เป็นชีวิตที่งดงามเพราะมีศิลปะอันเกิดจากธรรมชาติ

นี่คำว่า “ศิลปะ” นั่นก็เป็นคำที่กำกวมมากใช้กันหลายความหมาย คำว่า “ศิลปะ” หมายถึง หลอกลวงก็มี แต่ที่จริงไม่ใช่เรื่องหลอกลวงเป็นเรื่องของศิลปะ แต่เดี๋ยวนี้มันมีเรื่องหลอก ศิลปะหลอกเรียกว่าศิลปะเทียมหรือเทียมศิลปะอันนั้นระวัง มันหลอกลวงมันไม่ใช่ศิลปะ เช่นเดี๋ยวนี้เขา

ทำของปลอมขึ้นมาขาย ของดีมันแพงมากคนก็
ทำของปลอมขึ้นมาขาย นี่กลายเป็นของ
วิทยาศาสตร์หรือศิลปะ หลอกลวงอย่างนี้มันก็มี
แต่เราไม่ต้องทำอย่างนั้น

นี่ศิลปะนี่ก็หมายถึงความจริงที่มันมี
ความงามโดยบริสุทธิ์ไม่หลอกลวงใคร นี่มันก็
ต่างจากที่ไม่ใช่ศิลปะอยู่บางอย่าง ถ้าเป็นศิลปะ
ต้องมีความงามจับอกจับใจ มันจึงประณีตมันจึง
ทำยาก แล้วมันจึงมีปัญหา ปัญหาเป็นองค์
ประกอบ แล้วก็มี ความพากเพียรอย่างยิ่งอย่าง
ขยันขันแข็งเป็นองค์ประกอบ วัตถุประสงค์ทั้งหลาย
ก็ต้องทำขึ้นมาด้วยสติปัญญาพิเศษ แล้วก็ด้วย
ความพากเพียรอดทนขยันขันแข็งเป็นพิเศษ มัน
จึงจะได้วัตถุประสงค์ขึ้นมา

ชีวิตศิลปะนี้ก็อย่างเดียวกันต้องมีสติ
ปัญญาโดยเฉพาะอย่างยิ่งสติปัญญาแท้จริง เป็น
เรื่องของธรรมะมาประกอบกันเข้ากับชีวิตนี้ แล้ว

ก็ต้องอดกลั้นอดทน ด้วยความพากเพียรพยายาม มันจึงจะสำเร็จ มีความงามอยู่กับสติปัญญาและความพากเพียรอย่างยิ่งคือศิลปะ ถ้าไม่อย่างนั้น มันก็คือวัตถุธรรมา ปล่อยให้มันขึ้นเองตามธรรมชาติกรงรังมันไม่ใช่ศิลปะ คือมันไม่มีความงาม แล้วมันไม่มีสติปัญญา แล้วมันไม่มีความพากเพียรอย่างยิ่งยวดอยู่ในนั้น

ถึงเราจะมีชีวิตศิลปะเราต้องมีปัญญาธรรมะนี้ให้พอ แล้วก็มีความพากเพียรอันประณีต แล้วก็แข็งกล้าจึงจะสร้างศิลปะขึ้นมาได้ ผลก็คือความงามเต็มตามความหมาย นี่พุทธบริษัทมีธรรมะมีสติปัญญาทางธรรมะแล้วมีความอดกลั้นอดทนเข้มแข็งประพฤติกปฏิบัติกันจริงๆ ผลก็จะออกมาเป็นศิลปะคือความงามเป็นธรรมศิลปะอยู่ที่เนื้อ ที่ตัว ที่กาย ที่วาจา ที่ใจ ของบุคคลนั้น อยู่ที่บ้าน ที่เรือน ที่ทรัพย์สมบัติ เครื่องใช้ไม้สอย ของบุคคลนั้นเลยงามไปหมด งามชนิดที่ไม่หลอกลวง

เอาละ ถ้าว่าสนใจก็คงจะได้ทำ ก็คงจะ
ได้มีโอกาสทำด้วยศรัทธา เชื่อในเรื่องนี้ว่าเป็นสิ่ง
ที่ควรจะทำ และยังตรงตามพระพุทธประสงค์เสีย
อีกว่าทำให้มันดีที่สุดในมันเป็นไปเพื่อความสงบ
สุขอันแท้จริง อย่าไปเห็นแก่ความเอร็ดอร่อย
สนุกสนานหลอกๆ ลวงๆ นั้นเลย เราเอากันที่ตรง
จริงเป็นของจริง ตรงจริงเยือกเย็นจริงสงบจริง
สะอาดจริง สว่างจริง สะอาด สว่าง สงบจริงที่นั่น
แหละมีศิลปะสูงสุด

ที่นี้มันจะตั้งต้นกันอย่างไร อาตมาคิดว่า
จะต้องมีแผนการ ครอบครัวนี้อจะเป็นชีวิต มีชีวิต
ศิลปะต้องมีแผนการต้องมีหลักการให้เป็นอย่าง
นั้น เพราะฉะนั้นถ้าทำได้ควรจะทำอย่างมี
แผนการให้เด็ดๆ ลูกน้อยตาดำๆ ของเรามันมี
ความถูกต้องมีความงดงามมาตั้งแต่เล็กๆ ตั้งแต่
เด็กๆ อย่าเห็นว่าเป็นเรื่องไม่สำคัญ ลูกเด็กๆ เล็กๆ
สำคัญหรือสำคัญอย่างยิ่ง

แต่เดี๋ยวนี้เขาไม่ค่อยสนใจกัน เขาหาว่า
พ่อไปทำงานคนเดียวไม่พอกิน แม่ก็ต้องออกไป
ทำงานด้วยแล้วก็ปล่อยลูกไว้ให้กับคนใช้ให้มัน
เลี้ยงอย่างนี้ไม่มีหวังหรอก เด็กตาดำๆ นั้นจะเป็น
เด็กที่มีศิลปะแห่งธรรมะไปได้ ก็ไปจ้างสถานที่รับ
เลี้ยงเด็กได้ยินมาว่าเรื่องจริง สถานที่รับเลี้ยงเด็ก
ของคนบางคน ของครอบครัว ครอบครัวนาย
ทหาร ครอบครัวเป็นทหารเมียรับจ้างเลี้ยงเด็ก
อย่างนี้ก็มี

เขาก็ทำคอกก็เหมือนกับคอกสัตว์ขังเด็ก
ตัวเล็กๆ นี้ เพราะแม่พ่อไม่มีโอกาสเลี้ยงไว้ในคอก
แล้วให้มันกินเหล้าจนทารกนี้มันเมาสลบไสลนอน
อยู่ในคอก แล้วคุณคิดดูสิว่าเด็กนี่จะเป็นอย่างไร
ละ มันจะใหญ่โตขึ้นมาเป็นผู้มีธรรมะมีความ
งดงามมีศิลปะได้อย่างไรกัน พ่อแม่ควรจะนึกถึง
เรื่องนี้อย่าปล่อยให้ลูกเป็นอย่างนี้ ถ้าแม่จะ
ต้องหาลำโพงช่วยพ่อบ้างก็อย่าต้องทิ้งลูกไป ก็หา

งานทำที่มันจะมีโอกาสดูแลลูกได้อย่างดีที่สุดด้วย
นี่ก็เป็นศิลปะเหมือนกัน ศิลปะที่จะมีลูกแล้วเลี้ยง
ลูกให้มันปลอดภัย

เดี๋ยวนี้เราต้องการว่าให้ลูกเล็กๆ ตาดำๆ
เจริญขึ้นมาอย่างถูกต้องคือมีความงดงามตาม
แบบของธรรมชาติ

ฉะนั้นถ้าให้ดีเมื่อแม่ตั้งครรภ์ควรจะมีความ
งดงามของผู้ตั้งครรภ์แล้วลูกในท้องมันจะได้
รับอิทธิพลบ้าง มันจะออกมาเป็นลูกที่มีอะไรดี
กว่าธรรมดา เรื่องราวในพระคัมภีร์ก็มีอยู่นะ พอ
รู้ว่าตั้งครรภ์เท่านั้นเขาก็ประคบประหงมเป็น
พิเศษ ถือกีลอบุสธ เมื่อภรรยาของพระมหากษัตริย์
พระดีรู้ว่าตั้งครรภ์ ภรรยาคนนั้นจะต้องได้รับการ
ประคบประหงมเป็นพิเศษ เช่นอย่างน้อยก็ถือกีล
อบุสธ

เมื่อพระนางสิริมหามายามารดาของเจ้า
ชายสิทธัตถะรู้ว่าตั้งครรภ์ก็รักษาสิลอบุสธทันที

เหมือนกัน แล้วประพฤติวัตรปฏิบัติอะไรอีกมาก
สำหรับผู้ตั้งครรรค์ บริหารครรรค์อย่างดีที่สุดเพื่อให้
ลูกดีมาแต่ในท้อง อย่างน้อยมันก็ต้องมีสุขภาพ
อนามัยดี ระบบอะไรต่างๆ ถูกต้องดีหมด เด็กใน
ท้องนั้นออกมาเป็นเด็กที่บริบูรณ์ด้วยสุขภาพ
อนามัย นี่ถ้าจะให้ดีจริงต้องให้มันงดงามมาแต่ใน
ท้องอย่างนี้

เกิดออกมาแล้วก็อบรมให้ดีให้มีความถูก
ต้องแก่ทารก แล้วเจริญเติบโตขึ้นมาอย่างที่เราเรียก
ว่ามีความถูกต้องมีความงดงามเป็นศิลปะเต็มเนื้อ
เต็มตัว นี่พ่อแม่ต้องจัดให้ พ่อแม่ต้องจัดให้ ความ
ปลอดภัยความสมบูรณ์ด้วยสุขภาพมันก็เป็น
ความงามทางร่างกาย นี่ทางจิตใจอบรมดีจน
เป็นความงามทางจิตใจให้เด็กเขาเฉลียวฉลาด
ถูกต้องตามหลักของธรรมะ อย่าให้หลง
ประพฤติไสยศาสตร์มาตั้งแต่อ่อนแต่ออก
เหมือนที่ได้กล่าวแล้วเมื่อตอนกลางวันคำพูดเรื่อง
ไสยศาสตร์เมื่อตอนกลางวัน

เราจะให้ลูกเด็กๆ ทารกของเรามีความรู้ถูกต้องเป็นแบบพุทธศาสตร์ อย่าให้มีไสยศาสตร์ ไหว้ของศักดิ์สิทธิ์แล้วก็หวังจะได้ผลตอบแทนเป็นกำไรเกินควรอย่างนี้ มันก็คือการฝังเด็กทารกนั้นลงไปไสยศาสตร์อย่างนี้ไม่งามแล้ว เพราะมันจะเป็นมิจฉาทิฎฐิโดยไม่รู้สึกรู้สีกตัวเสียแล้ว

ถ้าจะให้เขาไหว้อะไรเคารพอะไรก็ต้องให้เขารู้โดยเหตุผล หรือว่าครั้งแรกมันทำไม่ได้ ครั้งต่อมาต้องทำให้ได้ ให้เขามีความรู้สึกที่ถูกต้องต่อสิ่งแวดล้อมทุกๆ สิ่งเลย นับตั้งแต่พ่อแม่เรื่อยไปจนถึงคนทุกคน พระเจ้าพระสงฆ์ วัฒนาอาราม พระศาสนา

ถ้าพาไปวัดก็ให้เข้าใจวัดว่าเป็นอย่างไร อย่าให้หลงไหลในเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ไร้เหตุผล เรื่องงมงายมากนัก แล้วก็ค่อยแก้ไขไม่มิงมงายหลงอยู่เลยให้เขาเป็นพุทธศาสตร์ไม่ต้องอาศัยความศักดิ์สิทธิ์ แต่อาศัยความถูกต้องของสติ

ปัญญา นี่สติปัญญาจะช่วยโดยไม่ต้องมีความ
ศักดิ์สิทธิ์ มันจะช่วยมันเองโดยไม่ต้องร้องขอว่า
สิ่งศักดิ์สิทธิ์จงช่วย ที่จริงถ้ามันศักดิ์สิทธิ์จริงมันก็
คงจะช่วยไม่ต้องร้องขอสิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วย

เราจะให้ทารกของเรามีความงามทาง
กาย ทางจิต ทางวิญญาณเติบโตขึ้นมา ทีนี้เขาก็
จะเป็นวัยรุ่นเป็นเด็กวัยรุ่นก็ต้องเพิ่มเติมให้อีกใน
วิชาความรู้ในหลักวิธีประพฤติปฏิบัติ ให้รู้จักชีวิต
ในแง่ของศิลปะคือความงามอันบริสุทธิ์มากขึ้น
เป็นวัยรุ่นหญิง วัยรุ่นชายก็ตามที่มีความถูกต้อง
มีความบริสุทธิ์สะอาดผุดผ่อง น่ารักน่าพอใจให้
เขาบังคับจิตได้มากขึ้น

เด็กวัยรุ่นนี้ไม่ต้องการอะไรมากไปกว่า
การบังคับจิต ให้เด็กวัยรุ่นรู้จักการบังคับจิตให้
มากขึ้นเถอะ อย่าตามใจกิเลสมากขึ้น ที่ว่าโตกัน
ทุกวันอย่าได้ตามใจกิเลสตามที่มันโตขึ้นทุกวัน แต่
บังคับกิเลสให้ได้ให้มากยิ่งขึ้นตามที่มันโตขึ้นทุกวัน

ให้ลูกหลานของเรายิ่งโตขึ้นมาเท่าไร ยิ่งบังคับจิตได้ บังคับกิเลสได้บังคับความรู้สึกได้ แล้วสอนให้เขารู้จักความงดงามอย่างที่ว่านี้ งดงามตามแบบนี้ ให้เขาอยู่ในร่องรอยของสัมมาทิฐิ ให้เด็กของเรารู้จักความงามที่ถูกต้อง รู้จักความดีที่ถูกต้องที่ไม่เป็นไสยศาสตร์ แล้วเขาก็จะเป็นสัมมาทิฐิที่พอตัว สำหรับจะขยายออกไปเป็นสัมมาทิฐิที่สูงสุดได้ในโอกาสข้างหน้า

นี่ก็เรียกว่าจิตใจของเขาถึงดงาม ร่างกายของเขาถึงดงาม สติปัญญาของเขาถึงดงาม เราก็เลยได้ลูกหลานที่ดงามเป็นศิลปะของพระธรรม สำหรับจะเจริญงอกงามไปในอนาคต

ทีนี้เมื่อมาถึงระยะที่เป็นหนุ่มเป็นสาวแล้ว มันถึงขีดเต็มขีดของความเจริญ ตอนนี้ก็ยิ่งสำคัญมาก ต้องให้มีความงดงามรู้จักความงดงามที่ถูกต้อง อย่าให้กิเลสมาเอาตัวไป แล้วก็ไปหลงบูชากิเลส เอาความงดงามของกิเลสเป็นหลักแล้ว

ก็จะต้องได้ผลคือสูญเสียความเป็นพุทธบริษัท
จะทำผิดจะเลวร้ายจะต้องนั่งลงร้องไห้หรือไป
กระโดดน้ำตาย นี่มันไม่มีชีวิตที่เป็นความงดงาม
ตามแบบของพระธรรม

ให้รู้จักเรื่องกิเลสว่า ความรักชนิดไหน
เป็นความรักอย่างกิเลส ความรักชนิดไหนเป็น
ความรักอย่างธรรมะ ให้รู้จักรักบิดามารดา ครูบา
อาจารย์ รู้จักรักพี่รักน้องอย่างที่ไม่เป็นกิเลส นี่
ดูเถอะมันจะมีความงามสักเท่าไร หรือลูกสาว
ลูกชายนั้นมันจะมีความงามสักเท่าไร สามารถจะ
ทำตัวให้เขารัก ไม่ใช่เราจะต้องไปรักเขา ไปของ้อ
ไปรักเขาเหมือนที่ทำกันโดยมาก

**เราทำตัวให้เขามารักเราไม่ใช่เราต้อง
ไปรักเขา นี่เรียกว่ามีธรรมะพอ** ก็เลยไม่มีศิลปะ
แห่งการยั่วชวน ไม่ต้องย้อมแมวขาย เพราะว่ามัน
มีศิลปะของธรรมะ มีความงามของธรรมะ แล้วก็
ไม่ต้องกลัว

นี่หนุ่มสาวชนิดนี้จะไปเป็นเป็นพ่อบ้าน
แม่เรือนที่ดีที่ปลอดภัย แล้วในที่สุดก็เป็นอย่างนั้น
จริง เป็นพ่อบ้าน แม่เรือนที่ดี ให้กำเนิดทายาทที่ดี
เข้าแบบ เข้าหลัก เข้าเกณฑ์ของพระธรรมว่าบิดา
มารดาที่ดี บิดามารดาที่ดีให้กำเนิดบุตรธิดามาดี
เป็นครูบาอาจารย์ที่แท้จริงของลูก จนกระทั่งได้
เป็นอาหุเนยบุคคล หรือเป็นพระอรหันต์ของลูก
บิดามารดาที่แท้จริงตามหลักพระบาลีท่านวางไว้
อย่างนั้น

บิดามารดาเป็นอาจารย์คนแรก เป็นครู
คนแรกของบุตร ก็เป็นเรื่อยๆ มา เจริญด้วยกันทั้ง
สองฝ่ายจนเป็นปุชนิยมบุคคลของบุตร เป็นปาหุ-
เนยบุคคล อาหุเนยบุคคลของบุตร จนกระทั่งข้อ
สุดท้ายเป็นพระอรหันต์ของบุตร เป็นที่ให้เกิดบุญ
กุศลแก่บุตร ท่านใช้คำว่าอย่างนั้น

ให้บิดามารดานี้ดำรงตนจนอยู่ในฐานะ
เป็นพระอรหันต์ของบุตร คือให้บุตรแสวงหาบุญ

กุศลได้จากบิดามารดานั่นเอง จากการประพฤติปฏิบัติต่อบิดามารดานั่นเอง ทำให้บุตรได้บุญอย่างยิ่ง แล้วบิดามารดานั้นก็พลอยได้บุญได้กุศลได้ความสุขได้ชีวิตเยือกเย็นเพราะมีลูกดี

ชีวิตนิพพาน ชีวิตเยือกเย็นเพราะมีลูกดี เพราะมีลูกดีไม่มีที่ติ ไม่มีบกพร่อง แล้วบิดามารดาก็จะได้นิพพานคือชีวิตที่เยือกเย็น มันให้ผลคุ้มกันอย่างนี้ บุตรก็มีความงดงามอย่างยิ่ง บิดามารดาก็มีความงดงามอย่างยิ่ง มันก็งดงามไปหมดทั้งครอบครัว ทั้งบ้าน ทั้งเรือน ทั้งสกุลเลย

นี้ธรรมชาติให้เกิดความงดงามเป็นวงศ์สกุล ที่งดงามแล้วก็จะได้บุตรที่จะสืบต่อกิจกรรมของสกุล สกุลนี้ต้องการจะทำอะไรพ่อแม่ตายลงไป บุตรก็สืบต่อได้ตามความหมาย ตามความมุ่งหมาย งานที่ค้างอยู่อย่างไรลูกมันก็ทำต่อจนถึงสูงสุดจุดหมายปลายทาง

แต่อาตมาอยากจะให้มองอีกด้านหนึ่งว่า

มนุษย์ทุกคนมีหน้าที่จะต้องบรรลุนิพพาน ต้อง
เดินไปสู่นิพพาน ถ้าพ่อแม่ไปถึงไม่ได้ก็ขอให้จัด
ให้ลูกเดินไปถึงให้จนได้ ถ้าอบรมลูกมาอย่างถูก
ต้องดีที่สุดอย่างทีกล่าวมาแล้วไม่ต้องสงสัย ลูก
หลานนี้มันจะช่วยกันเดินไปจนถึงนิพพาน ให้บิดา
มารดาก็พลอยได้รับเกียรติว่ามีการบรรลุถึง
ธรรมะอันสูงสุดที่เป็นปลายทาง โดยบุตรช่วยเดิน
ต่อ นี่มันไม่สูงไปหรอกมันไม่ใช่เพื่อเจ้า มันไม่ใช่
สูงเกินไปสำหรับมนุษย์ เว้นเสียแต่ว่ามนุษย์มัน
ไม่รู้เรื่อง มันไม่ต้องการ มันไม่เอา

ก็ดูสิใครบ้างบิดามารดาคนไหนที่เตรียม
ลูกของตนไว้สำหรับเดินทางต่อไปเพื่อนิพพาน มัน
จะหาทำยาหยอดตาที่ไม่ได้ มันหวังให้ลูกให้หลาน
ไปทำอะไรอย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นเรื่องโลกๆ ไป
หมด ไม่ดีไปกว่าบิดามารดา นี่ก็เรียกว่ามันรักด้วย
กิเลส มันรักด้วยโมหะ มันรักด้วยอวิชชา แล้วลูก
หลานมันจะไปได้ไกลก็มาน้อย มันก็ต้องพัวพัน

กันอยู่ที่นี่ เรียกว่าไม่งดงาม

ที่นี่พอมาถึงตอนสุดท้ายแล้วว่าบิดามารดาทำมาดีแล้ว ลูกหลานก็เป็นไปได้ นี่ขอให้บิดามารดานั้นดำเนินมาอีกขั้นหนึ่งคือเป็นคนเฒ่าคนแก่เป็นปูชนียบุคคลในสกุลนั้นๆ บิดามารดาที่เดินมาอย่างถูกต้องดีแล้วเดี๋ยวนี้อายุแก่หง่อมแล้วจะลูกก็ไม่ไหวแล้วก็ต้องนั่งกินนอนกิน แล้วก็ยังขอให้เขาเป็นแสงสว่างของครอบครัวเพราะเขาเกิดมานาน รู้อะไรมาก รู้อะไรดี คนแก่เหล่านี้สามารถจะตอบคำถามที่ดีที่สุดที่เกิดขึ้นในครอบครัวในวงศ์สกุล มันก็เลยเป็นนักปราชญ์ก็ได้ประจำครอบครัวหรือจะเป็นพระพุทธรูปเจ้าเสียเลยก็ได้ประจำครอบครัว

ถ้าคนแก่คนไหนดำเนินมาได้ถึงขนาดนี้แล้วก็เรียกว่าสมบูรณ์แบบที่สุดแล้ว มีความงามถึงที่สุดแล้ว คนแก่นั้นแก่แต่ร่างกายจิตใจยิ่งจะหนุ่ม จะยิ่งรุ่งเรืองด้วยสติปัญญาความรู้ว่าอะไร

เป็นอะไร อะไรเป็นอะไร เป็นแสงสว่างให้แก่คน
ทุกคนในครอบครัวนั้นในบ้านเรือนนั้น

นี่คนแก่อำนาจนี้หาได้ที่ไหนบ้าง มันไม่
หำงาอะเลอะเลือน มันไม่พินเพื่อน แต่มันมีสติ
ปัญญาอย่างยิ่งเรื่องก็จบ พอมันจบลงด้วยความ
เป็นแสงสว่างของบ้านเรือนของครอบครัว นี้เรียก
ว่าครอบครัวนี้ดังงามอย่างยิ่ง ครอบครัวนี้ดังงาม
เบื้องต้น ท่ามกลาง และเบื้องปลาย สมกับที่เรียก
ว่าเป็นครอบครัวของพุทธบริษัท

อาตมารู้สึกว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องที่ควรจะรู้
จึงได้พูด ให้คนแก่จบชีวิตลงด้วยความเป็นนัก
ปราชญ์บ้าง เป็นพระอรหันต์บ้าง เป็นพระพุท
เจ้าบ้างของครอบครัว เขาควรจะทำได้ดีที่สุด
อย่างไรเขาทำหมดแล้ว แล้วเหลือจากนั้นเราก็
สร้างอนุสาวรีย์หรือฮวงซุ้ยสวยๆ ให้เขา นี่จบกัน
ตรงนี้ มันงามจนกระทั่งมีฮวงซุ้ย

มันงามตั้งแต่มันอยู่ในท้องในครรภ์ของ

มารดา มันออกมามันงดงาม เป็นเด็กงดงาม แล้ว
ก็เป็นวัยรุ่นนึ่งดงาม เป็นหนุ่มสาวนึ่งดงาม เป็น
พ่อบ้านแม่เรือนนึ่งดงาม เป็นคนแก่คนเฒ่าที่
งดงาม แล้วมันก็มีฮวงซุ้ยนึ่งดงาม ไม่ต้องลงทุน
มากไม่กี่สตางค์ไม่ต้องกอดด้วยหิน ไม่ต้องกอดด้วย
ของแพงๆ หินไม่กี่ก้อนก็ได้ เอามาก่อขึ้นเถอะจะ
เป็นฮวงซุ้ยนึ่งดงาม นึ่งดงามเหลือประมาณ งาม
ยิ่งกว่าฮวงซุ้ยที่เขาต้องใช้เงินตั้งล้านๆ มันไม่
งดงามเท่าว่าได้นั้นมันมีกระดุกของผู้นึ่งดงามมา
ตั้งแต่ต้นจนปลาย

ความงดงามมีได้เพราะว่ามันมีผู้ที่มี
คุณธรรมสูงสุดงดงามที่สุด คนเรามันงมมันงาม
ด้วยว่ามันมีสีสนัวรรณะเป็นปัจจัยแก่กิเลส แต่
พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่ามันงามเพราะว่าตรงนั้น
มันมีคนดี เช่นว่า ป่านี้อุทยานนี้จะงดงามไม่ใช่
เพราะมีสิ่งก่อสร้างนึ่งดงาม แต่ว่ามันงดงาม
เพราะว่ามันมีคนดี

มันเกิดเถียงขึ้นมาในหมู่ภิกษุว่า ป่าโคสิงค-
สาวันนี่งามด้วยอะไร บางองค์ก็บอกว่างามด้วย
ต้นไม้ งามด้วยสัตว์ งามด้วยหญ้า งามด้วยอะไร
ต่างๆ พระพุทธเจ้าท่านตัดบทว่ามันงามด้วยมี
พระอรหันต์อาศัยอยู่ในป่านั้น

งดงามตามธรรมชาตินั้นไม่มีความหมาย
แต่ป่านั้นงดงามเพราะมีพระอรหันต์อาศัยอยู่ ดัง
นั้นเราอย่าไปสนใจกับเรื่องสถานที่งดงาม
ธรรมชาติงดงามกันให้มากนัก ให้สนใจว่าในที่นั้น
มันมีบุคคลที่งดงามอยู่หรือไม่ ถ้ามีพระ
อรหันต์คือบุคคลที่งดงามที่สุดอยู่ในที่ไหนที่นั้น
ก็งดงาม ไปอยู่บ้านไหนบ้านนั้นก็งดงาม อยู่ใน
เรือกสวนไหนสวนนั้นก็งดงาม อยู่ที่ป่าไหนป่า
นั้นก็งดงาม อยู่ที่ภูเขาไหนภูเขานั้นก็งดงาม
เพราะมันมีคนที่งดงามที่สุดคือพระอรหันต์ นี้
ทั้งหมดนี้เราวมเรียกว่าศิลปะของธรรมะ มีความ
งดงามอย่างยิ่ง

ถ้าเรียกว่าศิลปะแล้วต้องงดงามไม่ฉะนั้น
ก็ไม่ใช่ศิลป์ ถ้ามันไม่งดงามไม่ใช่ศิลป์ แล้วถ้าศิลป์
ที่ถูกต้อง ต้องไม่ส่งเสริมกิเลส ต้องส่งเสริมความ
สงบเย็นเป็นชีวิตเย็น แล้วเป็นของที่จะไม่ได้
ง่ายๆ สำหรับคนโง่ คนโง่ทำไม่ได้ต้องคนฉลาด
ต้องรู้ต้องใช้ความพากเพียร พากเพียรอย่างยิ่ง
เหมือนกับเขาจะนั่งแกะวัตถุศิลปะขึ้นมาสักชิ้น
จะแกะหยกก็ดี จะแกะไม้ก็ดี ไปดูเถอะ ดูผลที่เขา
ทำเสร็จแล้ว มันต้องใช้ความพากเพียรสักเท่าไร
นั่นคือความหมายของศิลปะ

มีความรู้ มีความเฉลียวฉลาดมาก มี
ความอดกลั้นอดทน พากเพียรมาก สำเร็จรูป
ออกมาเป็นศิลปะ ดังนั้นธรรมะก็อยู่ในฐานะเป็น
ศิลปะเพราะฉะนั้นมันจึงไม่่ง่ายนัก ว่าไม่่ง่ายด้วย
ว่าอ่อนวอนไปทำบุญทำทานแล้วอ่อนวอน แล้ว
อธิษฐานแล้วจะได้แบบนี้มันไม่มีทางหอก มัน
ไม่่ง่ายถึงขนาดนั้น หรือว่าจะไปดูฤกษ์ดูยามรดน้ำ

มนต์ทำพิธีรึต้องแล้วจะได้ อย่างนั้นมันเป็นไปได้
จะไม่ได้ของจริงที่มีความงดงามขนาดนี้

จึงมาพูดให้เห็นว่าธรรมะนั้นแหละเป็น
ความงาม เป็นศิลปะที่มีความงาม เราพูดเรื่อง
ธรรมะธรรมดาๆ กันมามากมายแล้วขอให้ขึ้นมา
ถึงยอดสุดคือธรรมะที่แสดงด้วยความงามหรือสิ่ง
ที่เรียกว่าศิลปะ

ที่นี้ก็จะบอกกันโดยสรุปว่า ไม่มีศิลปะ
ไหนที่จะงามเท่ากับดับทุกข์ได้ การดับทุกข์ได้
คือศิลปะที่งดงามที่สุด หรือจะบอกให้ชัดเจนไป
กว่านั้นก็บอกว่าที่ควบคุมผัสสะได้คือยอดของ
ศิลปะ ผู้ใดควบคุมผัสสะไม่ให้เกิดเป็นอวิชชา
เป็นทุกข์ขึ้นมาได้คือยอดสุดของศิลปะ ที่
พระพุทธเจ้าทรงมุ่งหมายว่าพวกแกจงไปแสดง
ธรรมประกาศพรหมจรรย์ให้งดงามเบื้องต้น
ท่ามกลาง และเบื้องปลาย คนที่ได้รับคำสั่งสอน
นั้นเขาดับทุกข์ได้คือเขาควบคุมผัสสะได้ ความ

ทุกอย่างไม่อาจจะเกิดขึ้นมานั้นล่ะคือยอดสุดของ
ศิลปะ

ใช้สติปัญญาสูงสุด ใช้ความพากเพียร
สูงสุด แล้วมันก็มีความงามสูงสุดจริงเหมือนกัน
ใครเอาชนะกิเลสได้คนนั้นเป็นยอดของศิลปิน พ่อ
บ้านแม่เรือนทั้งหลายมันก็เอาชนะปัญหาต่างๆ
ของบ้านเรือนเสียให้ได้ แล้วมันเต็มไปด้วยความ
งดงามเรื่องมันก็จบ เพราะว่ามันไม่ใช่เพียงแต่ดี
หรือมีความสุขเท่านั้น ไม่พอ ไม่พอที่จะเรียกว่า
ยอดสุด ถ้ายอดสุดต้องมีความงามด้วย

แต่พูดแล้วมันก็คล้ายกับตกลงไปตกลงมา
เพราะว่าในความไม่มีทุกข์เป็นความงามสูงสุดอยู่
แล้ว เราต้องการให้มันมีแสดง ความงามด้วย
ธรรมดาสามัญยังไม่ยก ไม่ยกให้เราเป็นยอดสุด
ต้องดับทุกข์ได้ชนิดที่มีความงามที่สุดอยู่ในนั้น
ด้วย มันจะฉลาดหรือมันจะเรียบร้อยรวดเร็วถึงที่
สุดหรือเด็ดขาด ดับทุกข์ชนิดนี้มีความงามของ
พระธรรมถึงระดับสูงสุด

ดังนั้นขอให้รักษาศีลให้ดีให้มีความงาม
ให้ทำสมาธิให้ดีให้มีความงาม ให้ทำวิปัสสนา
ให้ดีให้มีความงาม ให้เป็นอยู่อย่างดับทุกข์ไม่มี
ทุกข์ชนิดที่มีความงาม ไม่เอาอย่างธรรมดาๆ จะ
เอาอย่างที่มีความงาม

นี่คือเรื่องสุดท้ายที่พูดในวันนี้ก็คือว่าเรา
จะอยู่เหนือการถูกล้อ ไม่ยอมให้ใครมาล้อได้ จะ
อยู่เหนือการถูกล้อโดยประการทั้งปวง เรา
ประพฤติปฏิบัติจนดับทุกข์ได้จนมีความงามจับตา
จับใจ ใครมาเห็นแล้วมันล้อไม่ลง มันยกมือไหว้
เลย นี่จึงจะเรียกว่าจบเรื่อง อยู่เหนือการถูกล้อ
ชีวิตนี้ไม่อาจจะถูกล้ออีกต่อไป อายุนี้ไม่อาจจะถูก
ล้ออีกต่อไป เพราะได้มาถึงจุดสูงสุดของความมี
ชีวิตหรือความมีอายุ

ซึ่งอาตมาก็เห็นว่ามันควรจะสุดหรือจบ
ได้แล้วสำหรับการบรรยายเรื่องล้ออายุสำหรับ
คราวนี้ ขอให้แสดงความหวัง ขอให้ได้มีโอกาสได้

แสดงความหวังว่า ท่านทั้งหลายทุกคนจะพยุ่ง
หรือยกชีวิตหรืออายุของตนให้สูงขึ้นไป ให้สูงขึ้น
ไป จนอยู่เหนือการถูกล้อ ตัวเองก็ล้อตัวเองไม่ได้
ให้ใครมาดูแล้วก็ล้อไม่ได้ ให้พวกเทวดาผีสง่าที่มี
หุทิพย์ ตาทิพย์มาช่วยกันดู มันก็ไม่มีทางที่จะล้อ
บุคคลคนนี้ได้ ไม่มีใครอาจจะล้อได้ มีแต่จะ
ยกย่องสรรเสริญเคารพบูชา และถือเอาเป็น
ตัวอย่างเหมือนพระอรหันต์ทั้งหลาย ที่ท่านมีชีวิต
อยู่ในโลกนี้ก็เพื่อจะเป็นตัวอย่างสำหรับมนุษย์ที่
ได้อยู่ในโลกอย่างถูกต้อง เพราะมีพระอรหันต์เป็น
แบบอย่าง เป็นนางแบบที่แสดงให้เห็นอยู่ทุกวัน ทุกวัน
เออาละ เป็นอันว่าธรรมบรรยายในภาค
คำเป็นครั้งที่สามนี้ ก็พอสมควรแก่เวลา.

รายชื่อผู้ร่วมสมทบทุน

คุณกฤษฎา หลีอาภรณ์

คุณกุลชัย - คุณณัฐฐา จึงสถาพร

คุณจรรยา - คุณสัมพันธ์ กล้าเถื่อน

คุณจุฬาลักษณ์ พิบูลชล

คุณฉัตรนวล โชติชูขณะ

คุณชยาน์พัชร ต้นติจินดา

คุณชลจลา ดารายน

คุณเชิดชัย ปิยกุลมาลา

คุณฐิติวรรณ และคุณเรวดี จุลเสนีย์

คุณณรงค์ และคุณดารณี กิตติگانต์วงศ์

คุณณัฐวัฒน์ พูลศรี

คุณทิวา จิรพัฒน์กุล

พล.ต.ต. อารัง แสงวงวัฒน์กุล

คุณนงเยาว์ ชัยกิตติศิลป์

คุณนันทกร ฉัตรชัยสกุล

คุณบรรจวบ - คุณน้อมใจ พงษ์พานิช

คุณปัทมา อติวรกีร์ติ

คุณปรีชา - คุณสุกัญญา คงธนรัตน์

คุณพงษ์พร วงศ์ประทีปศิริ

คุณพงษ์ศักดิ์ ชัยสุภรณ์ศรีกุล

รายชื่อผู้ร่วมสมทบทุน

คุณพรศรี บุญบรรเจิดศรี
คุณพร้อม จุฑาเทมีย์
คุณไพลิน จิรพัฒนกุล
คุณภูวเดช ห่อเพชร
อุบาสิกาคุณรัษฎจวน อินทรกำแหง
คุณมานิตย์ ศิริบุตร
คุณมารยาท อุ่นพันธ์
คุณยุพา บวรรัตนารักษ์ และหลานๆ
คุณรุ่งนภา แตรระกุล
คุณวัชรพงศ์ สุวรรณดำรงค์
คุณวิลาวรรณ แซ่อื้อ
คุณวีรมน รามางกูร
นพ.สมชัย วงศ์เวชสวัสดิ์
คุณสมโภช ศรีมารุต
คุณสินชัย พิสุทธ์อานนท์
คุณสุกัญญา มากวิจิตร
คุณอรอนงค์ สอาดพรรค
คุณอุตร ขุนวิไชย
บริษัท พอเพียงเทคโนโลยี จำกัด

กิจกรรมของสวนโมกข์กรุงเทพ

การบริหารงานทางธรรมให้เกิดการมีส่วนร่วมในธรรม ในหลากหลายลักษณะ อาทิ ทำเอง ร่วมมือกันทำ และธรรมภาคีทำให้ ทำขึ้นภายในและภายนอกทั้งที่เป็นกิจกรรมประจำ และทำเป็นครั้งคราว โดยกิจกรรมบางส่วนที่เกิดขึ้นภายในประกอบด้วย ดังนี้

การเจริญสติภาวนา *สวดมนต์ทำวัตรและเจริญจิตตภาวนาอานาปานสติ* ทุกวันจันทร์-ศุกร์ เวลา ๑๗.๓๐ - ๑๘.๓๐ น. ทุกวันเสาร์-อาทิตย์ ๒ รอบ ๐๘.๓๐ - ๐๙.๓๐ น., ๑๗.๐๐ - ๑๘.๐๐ น., **สมาธิภาวนา** ทุกวันอาทิตย์ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๗.๐๐ น. **อานาปานสติภาวนากับพุทธทาสภิกขุ** โดยกลุ่มอยู่เย็นเป็นประโยชน์ เวลา ๑๖.๐๐ - ๑๘.๓๐ น. (ทุกวันพุธ - พุธหีบสติ) **เจริญสติแบบเคลื่อนไหว** เวลา ๐๘.๓๐ - ๑๗.๐๐ น. (ทุกวันเสาร์ - อาทิตย์ ๘.๓๐-๑๒.๐๐ สัปดาห์ที่ ๒ ของเดือน), **วันแห่งสติกับหมู่บ้านพลัม** เวลา ๐๗.๐๐ - ๑๗.๐๐ น. (ทุกวันเสาร์ สัปดาห์ที่ ๓ ของเดือน)

กายบริหารเพื่อจิตตภาวนา โยคะในสวนธรรมกับสถาบันโยคะวิชาการ

อบรมเพื่อพัฒนาชีวิต เวทีธรรม ธรรมวาที, เพลลินธรรมนำชม, ธรรมนิทรรศการ เป็นต้น

สาระธรรมบันเทิง ดูหนังหาแก่นธรรม (ทุกวันอาทิตย์แรกของเดือน เวลา ๑๔.๐๐ - ๑๖.๐๐ น.)

#instaDham

- ❤ เพราะธรรมะมีอยู่ในทุกที่
- 💬 หอดงหมายเหตุพุทธรทาส อินทปัญโญ (สวนโมคข กรุงเทพ) จึงอยากชวนทุกคนมาร่วมกันฝีกมองโลกอย่างเป็นธรรมผ่าน instagram

ด้วยการถ่ายรูปแล้วเขียนธรรมะที่เห็นไว้ใต้ภาพ พร้อมระบุสถานที่แล้ว [#instadham](#) หรือ post ลงใน facebook [instadham](#)

เราจะคัดเลือกเพื่อรวมเป็นหนังสือภาพฉบับพิเศษที่ธรรมมาจากทุกคน และนำไปจัดนิทรรศการภาพถ่ายที่ทุกคนได้ธรรมร่วมกันในงานวัดลอยฟ้า#๒ กลางปีนี้

..เมื่อดวงตาเห็นรูป ดวงตาจึงเห็นธรรม

Like Comment

“...ในเรื่องโลกๆ
นี่ก็ต้องเอากิเลสและความทุกข์ใส่เข้าไปมากๆ
มันจึงจะเรียกว่างาม
แต่ในเรื่องของพระธรรม
ถ้าจะให้เรียกว่างาม
มันต้องไม่มีวิ้ววของกิเลสและความทุกข์...”

สมทบการผลิต ๘ บาท

5 500001018561